

การจัดการป่าชุมชนหอกกระสัง

ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

1) ที่ตั้งและสภาพทั่วไป

ตำบลเขาคอกมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบสูง อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาคอก ลักษณะเป็นป่าโคกหรือป่าเต็งรัง มีจำนวนพื้นที่ป่าอยู่เป็นแปลง ๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้าง และมีชื่อเรียกตามลักษณะสภาพภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ มีพื้นที่รวมประมาณ 6,000 กว่าไร่ แยกเป็นพื้นที่ป่าและอาณาเขตติดต่อกับป่าแต่ละแปลง ดังนี้

1. ป่าชุมชนป่าละหอกกระสัง มีพื้นที่มากที่สุดและสมบูรณ์มากที่สุดในปัจจุบัน คือ 2,700 ไร่ ทิศเหนือติดกับตำบลจระเข้มาก และชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 1 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหนองไผ่งาม อำเภอบ้านกรวด ทิศตะวันออก ติดต่อกับชุมชนละหอกกระสัง หมู่ที่ 8 ชุมชนโคกเศรษฐี หมู่ที่ 11 ชุมชนโคกกระนัง หมู่ที่ 6 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลตาจ้ง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

2. ป่าชุมชนป่าเขาคอก ลักษณะเป็นภูเขา มีพื้นที่ประมาณ 1,500 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือ ติดตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย ทิศใต้ติดต่อกับตำบลตาจ้ง อำเภอละหานทราย ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัยและทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย และตำบลตาจ้ง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

3. ป่าชุมชนป่าโคกโฌง มีพื้นที่ 400 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับ ชุมชนใหม่ถาวร ม.14 ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนหนองตะโก หมู่ที่ 7 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนหนองเอียน หมู่ที่ 3 และทิศตะวันตก ติดต่อกับ ชุมชนสี่เหลี่ยม หมู่ที่ 2 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

4. ป่าชุมชนป่าโคกกรวด มีพื้นที่ 750 ไร่ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ชุมชนโคกกลอย หมู่ที่ 4 ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนหนองเอียน หมู่ที่ 3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับชุมชนโนนม่วงและทิศตะวันตก ติดต่อกับ ชุมชนสี่เหลี่ยม หมู่ที่ 2 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

5. ป่าชุมชนป่าโคกสูง มีพื้นที่ 1,200 ไร่ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลจระเข้มาก อำเภอเขาคอก ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนใหม่ถาวร หมู่ที่ 14 ทิศตะวันออก ติดต่อกับชุมชนสี่เหลี่ยม หมู่ที่ 2 และทิศตะวันตก ติดต่อกับ ชุมชนเขาคอก หมู่ที่ 15 ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะการดำรงชีพของชุมชนในพื้นที่รอบป่า มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่กลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทยกวย กลุ่มไทยลาว กลุ่มไทยโคราช จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการใช้ทรัพยากรจากป่าวัฒนธรรมการทำมาหากิน แต่ปัจจุบันก็อยู่ร่วมผสมผสานในด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2) ความเป็นมาของการจัดการทรัพยากรภาคประชาชน

ก่อนปี พ.ศ. 2492 ประมาณ 50 -60 ปี ที่ผ่านมา พื้นที่ตำบลเขาคอกจะเต็มไปด้วยผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก มีพื้นที่กว้างขวางเป็นหมื่นๆ ไร่ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทางด้านอาหาร สมุนไพร พันธุ์ไม้ สัตว์ป่ามากมายหลายชนิด โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ป่าละหอกกระสังในปัจจุบัน ในขณะนั้นพื้นที่แห่งนี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาคอก ด้วยความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดสนใจอยากเข้ามาจับจองเป็นเจ้าของของผู้พบเห็น ดังนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2492 จึงได้เริ่มมีผู้คนอพยพหนีความแห้งแล้งความอดอยากจากที่อื่นเข้ามาจับจองบุกรุกเพื่อทำกิน และขยายวงของผู้คนจากหลากหลายพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ กลายเป็น 5 ชุมชน ที่อยู่รอบป่าแห่งนี้ การบุกรุกของชาวบ้านก็จะมีทั้งการบุกรุกไว้เพื่อทำกินบ้าง จับจองไว้ขายให้กับกลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่ที่หลังบ้าง บางครอบครัวที่เข้ามาอยู่แรก ๆ จะมีที่ดินเป็นของตนเองถึง 200 – 300 ไร่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พื้นที่ป่าที่มีขนาดใหญ่ลดขนาดลงเรื่อย ๆ

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2512 ภาครัฐได้จัดสัมปทานป่าเขาคอกที่ให้กับนายทุนเพื่อการแปรรูปไม้ นานประมาณ 2 – 3 ปี การสัมปทานดังกล่าว ได้ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมอย่างเห็นได้ชัดเจน ต้นไม้ใหญ่ถูกตัดโค่นทำลายจนหมดจากป่า คงเหลือไว้เพียงต้นไม้ขนาดเล็กที่ไม่สามารถแปรรูปได้เท่านั้น ชาวบ้านเองก็ลักลอบตัดไม้เพื่อแปรรูปขายให้กับชุมชนอื่น ๆ อยู่เป็นประจำ เพราะไม่เคยมีเจ้าหน้าที่เข้าห้ามปรามจับกุมแต่อย่างใด ความอุดมสมบูรณ์ของป่าในอดีตค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ ตามลำดับ อาหารก็หายากขึ้น ไม้ที่จะใช้ก่อสร้างบ้านเรือนชาวบ้านไม่มีเหลือ เริ่มมีการซื้อต้นไม้ตามที่นาของคนอื่น การแย่งชิงพื้นที่ทำกินของชาวบ้านก็มีสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน หลังจากให้การสัมปทานแปรรูปผ่านไปเมื่อปี พ.ศ. 2516-2519 ก็มีกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่อ้างว่าถูกนายทุนได้ว่าจ้างให้มาตัดไม้เผาถ่านให้ เพราะได้รับการจัดสัมปทานจากรับแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้ได้มาปักหลักอยู่ในป่าทั้งตัดไม้เผาถ่าน ทั้งล่าสัตว์ออกไปขายข้างนอก จนสัตว์แทบไม่เหลือแม้แต่กิ้งก่า แะ จำพวกต้นไม้ที่ชุดสัมปทานชุดที่ 1 เหลือไว้ก็หมดในรอบสัมปทานครั้งที่ 2 นี้เองชาวบ้านได้ฉวยโอกาสเข้าไปจับจองอย่างสบาย เพราะเป็นช่วงที่รัฐกำลังสนับสนุนให้ปลูกมันสำปะหลังพอดี หนักไปมากกว่า ก็คือกลุ่มนายทุนได้ว่าจ้างให้คนเข้ามาตัดไม้เพื่อไปทำฟาร์มเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ทำรั้ว อื่นๆ ส่วนต้นไม้ที่ยังพอมีเหลือที่สวนตัวชาวบ้านก็ถูกเจ้าหน้าที่เข้าไปต่อรองว่าถ้าใคร อยากรู้ นส.3 ก็ให้ตัดไม้แปรรูปไปให้ แล้วจะออก นส.3 ให้ หลายคนที่ตกเป็นเหยื่อเจ้าหน้าที่เหล่านั้น สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรที่อยู่ใกล้ชุมชนหรือแม้แต่ผลกระทบต่างๆ ที่ตามมา ไม่ว่าจะป็นอาหารต่าง ๆ ที่ไม่เคยซื้อจากภายนอกเลยก็ต้องซื้อ ความแห้งแล้งเริ่มเข้ามาเยือน บางคนรู้สึกได้ว่าเป็นผลมาจากป่าไม่หมดไป บางคนไม่รู้ว่ามีขึ้นเพราะอะไร แต่ยังไม่ได้ทำอะไร เพราะยังคิดว่าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม่ป็นหน้าที่ของภาครัฐ

จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2540 ป่าผืนดังกล่าวจากเดิมประมาณ 5,000 กว่าไร่ จะเหลือเพียงแค่ประมาณ 3,000 กว่าไร่ ชาวบ้านบางส่วนหลายสิบครอบครัว เข้าไปปักหลักปลูกมันสำปะหลังอยู่ในป่านับเป็นพื้นที่หลายแปลงหรือประมาณ 100 ไร่ ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มนายทุนจากต่างถิ่นก็ได้

กระทั่งปี พ.ศ. 2541 นางประมวล เจริญยิ่ง ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตำบล จึงมีโอกาสรู้จักสำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้เสนอโครงการสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่ากับชุมชนรอบป่าขึ้น ด้วยเงินงบประมาณที่ได้รับ 50,000 บาท โดยเชิญนายอำเภอมาเป็นประธานเพื่อต้องการให้ผู้นำของหมู่บ้านที่อยู่รอบป่าเข้าร่วมการประชุมปรากฏว่าได้ผลเกินคาด เพราะมีผู้เข้าร่วมถึง 130 คน จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ 100 คน นายอำเภอได้ขอให้แกนนำหมู่บ้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้เต็มที่ แกนนำกลุ่มก็ได้ใช้เวทีครั้งนั้น ประชุมหารือแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน ต่อหน้านายอำเภอ จึงได้รับการตอบรับและให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นอย่างดี ยกเว้นหมู่บ้านที่ 15 ที่ไม่ให้ความร่วมมือในขณะนั้น แต่ปัจจุบันนี้ผู้นำได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

แกนนำกลุ่มก็จะใช้ความพยายามเข้าไปจัดเวทีประชุมประจำเดือนแต่ละหมู่บ้านรอบป่า และยังไปพูดคุยกับผู้นำหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเขาคอก ซึ่งมีป่าอยู่หลายแห่ง เช่นป่าโคกโหมง จำนวน 450 ไร่ ป่าโคกกรวด จำนวน 800 ไร่ ป่าหน่อหลักหิน จำนวน 1,200 ไร่ ป่าโคกสูง

ปี พ.ศ. 2544 ผศ. อนันต์ ลิขิตประเสริฐ เป็นผู้ประเมินงานของกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมในพื้นที่ ได้เชื่อมประสานตัวแทนเครือข่ายเข้าร่วมประชุม ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการป่าจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น และกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อถักทอเครือข่ายระดับจังหวัด มีการจัดเวทีสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าทั้งหมด 21 เวที มีการศึกษาดูงานพื้นที่ต่างจังหวัด มีการสรุปบทเรียนการทำงานในรอบหนึ่งปี จากการทำงาน 1 ปี ได้ทำให้ตัวแทนเครือข่ายได้นำความรู้มาพัฒนาพื้นที่ตนเองอย่างต่อเนื่อง และยังผลักดันให้เกิดนโยบายท้องถิ่นในการดูแลรักษาป่าชุมชนตำบล เขาคอก

ปี พ.ศ. 2545 ผศ. อนันต์ ลิขิตประเสริฐ ได้ประสานคณะกรรมการจัดการป่าจังหวัดจำนวน 5 คน เข้าร่วมเวทีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรขึ้นชื่อ องค์กรพัฒนาชุมชนเข้มแข็งจังหวัดบุรีรัมย์ โดยให้มีสัดส่วนตัวแทนองค์กรชุมชน/ตัวแทนส่วนราชการต่าง ๆ และตัวแทนภาคเอกชนเข้ามาเป็นคณะทำงานโดยการสมัครใจเสนอชื่อตนเอง ตัวแทนขององค์กรจัดการป่าจังหวัดบุรีรัมย์ เสนอชื่อ นางประมวล เจริญยิ่ง ต่อมาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร

ปี พ.ศ. 2546 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้สนับสนุนให้เกิดการประสานงานเชิงประเด็นของกลไกระดับจังหวัด ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นประเด็นในการทำงานของกลไกจังหวัดบุรีรัมย์ประเด็นหนึ่ง ต่อมาคณะทำงานกลไกจังหวัดก็จะแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามถนัด หรือตามฐานงานที่ตนเองทำงานอยู่ในพื้นที่ของตนเองทำอยู่ในพื้นที่ของคณะทำงาน จากนั้นคณะทำงานตามประเด็นการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดเพื่อค้นหาพื้นที่ต้นแบบในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นรางวัล พื้นที่ละ 10,000 บาท จำนวน 10 พื้นที่ และลงประเมินพื้นที่ทั่วจังหวัด กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบ้านละลอกกระสัง เป็นกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน งบประมาณ 10,000

ปี พ.ศ. 2547 ผู้นำกลุ่มได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ประเภทบุคคลสร้างสรรค์ผลงานอนุรักษ์ทรัพยากรดีเด่น ต่อด้วยการได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 5 ผลงานดังกล่าว เหล่านี้ได้ถูกตีแผ่ทางสื่อต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อย่างต่อเนื่อง ยิ่งทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมากขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคีในพื้นที่สูงขึ้น จนเห็นได้ชัดเจน เช่น อบต. เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า บร.3 เจ้าหน้าที่ป่าชุมชน ก็เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเกือบทุกครั้ง โรงเรียนที่อยู่ใกล้ชุมชน เช่น โรงเรียนบ้านเขาคอก โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์นำนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้กับชุมชนอยู่บ่อย ๆ เกิดการยอมรับและเป็นที่รู้จักของผู้คนในวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การลักลอบตัดไม้ การบุกรุกพื้นที่หมดไปโดยเด็ดขาด

ผลการดำเนินงานในการจัดการป่าชุมชน มากกว่าสิบปี นั้น ทำให้สภาพพื้นที่ที่เคยเสื่อมโทรม ไม่มีความหลากหลายของต้นไม้ ได้กลับคืนมามีต้นไม้ที่กำลังเจริญเติบโตตามระยะเวลาที่ได้ดูแลรักษาอย่างน่าสมบรูณ์และน่าพอใจ สัตว์ป่าที่เคยหายไปจากป่า เช่น กระต่ายป่า ไก่ป่า อื่น ๆ อีกมากมาย ได้กลับคืนมาสู่ผืนป่าอีกครั้งหนึ่ง

3) ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

แม้กลุ่มจะประสบความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน อนุรักษ์ป่า จนการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกพื้นที่หมดไปโดยเด็ดขาด ยังมีการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเครือข่ายและภาคีการพัฒนาในพื้นที่ โดย ปี พ.ศ. 2548 ได้ทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของโครงการ “ศึกษาระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนละลอกกระสัง” ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีชุมชนจาก 5 ชุมชนรอบป่า ครุจาก 2 โรงเรียน ในเขตพื้นที่ใกล้ป่า กลุ่มเยาวชน เจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่า บร.3 ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน/ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพและประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากป่าตามฤดูกาลคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ยิ่งทำให้พลังในการจัดการป่าชุมชนยิ่งสูงขึ้น ผลจากการศึกษาได้ศูนย์การเรียนรู้ป่าชุมชน 9 ศูนย์ ในพื้นที่ชุมชนป่าละลอกกระสัง 2,700 ไร่ เกิด

ในปี พ.ศ. 2549 เกิดกิจกรรมขยายผล เชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือกับเครือข่าย ฅาปนกิจตำบล ที่มีกาหนดอายุ กำหนดคุณสมบัติของสมาชิก พัฒนาเป็นการจัดสวัสดิการ ชุมชนตำบลทำให้ชุมชนได้รับสวัสดิการทุกเพศ ทุกวัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุนให้เกิดการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับคณะกรรมการ/สมาชิกและร่วมสมทบกองทุนเป็น เงิน 100,000 บาท เป็นพื้นที่นำร่องของจังหวัดบุรีรัมย์ และเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดสวัสดิการ ชุมชนอีกด้านหนึ่ง

ด้านการจัดการป่าชุมชนตำบลเขาคอก ปัจจุบันมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,000 ไร่ ไร่ ความอุดมสมบูรณ์ ป่าชุมชนละหอกกระสัง พื้นที่ 2,700 ไร่ เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ที่สุด นอกจากนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาของชุมชน ที่เริ่มเข้ามาจัดการดูแล และสภาพการถูกบุกรุกว่า มากน้อยเพียงใด ปัจจุบันนี้ จากการทำงานและพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้ เครือข่ายอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลเขาคอก ได้รับความสนใจจากองค์กรภายนอกชุมชนอื่น หรือสถานศึกษาทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากร ป่าชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ทำวิจัยท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน นอกจากนี้แล้ว การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องของกลุ่มอนุรักษ์ได้ทำให้เกิดการฟื้นฟู วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัดเจน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ปัญหาด้านการพัฒนาอื่น ๆ ชุมชนก็ ร่วมกันพูดคุยเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดกลไกการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน กับชุมชนอื่น และภาคีในท้องถิ่น

4) ปัญหา อุปสรรคและการคลี่คลาย

ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมาความพยายามในการที่จะแก้ไขปัญหา โดยอาศัยการมี ส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการป่าชุมชน ที่มีพื้นที่ติดต่อกับชุมชนหลายชุมชน นอกจากเป็นเรื่อง ละเอียดอ่อน กระทบกับผลประโยชน์ ของคนบางกลุ่มแล้ว ยังมีความซับซ้อนของปัญหา จาก ปัญหาหนึ่งจะทำให้เกิดปัญหาหนึ่งตามมาแล้ว แต่เครือข่ายได้พยายามที่จะเรียนรู้และลองผิดลอง ถูกในการฟันฝ่าปัญหา อุปสรรค ทั้งภายในและภายนอกชุมชน จนได้รับการยอมรับและเข้ามา มี ส่วนร่วม ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เป็นเรื่องที่ชุมชนสามารถคลี่คลายได้ โดยการมีกลุ่มผู้นำที่ตั้งใจมั่น ไม่ ย่อท้อต่อปัญหาต่าง ๆ มุ่งสร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนักในความเป็นเจ้าของ เมื่อทุกส่วน

ผู้ประสานงาน นางประมวดี เจริญยิ่ง 081-9774209
เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่ 1 ต. เขาคอก อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์